

UGSEAD

Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları
Dergisi
International Journal of Research in Fine Arts Education

<http://ugsead.penpublishing.net>

PENACADEMIC

Çizgi Filmlerin İlkokul Öğrencilerinin Yaratıcılıklarında Oluşturduğu Etkiler Üzerine Göstergebilimsel Yaklaşım¹

A Semiotic Approach on the Effects of Cartoons on the Creativity of The Primary School Students

Ebru AKSAK

Yüksek Lisans Öğrencisi

Selma TAŞKESEN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Geliş Tarihi: 06.06.2021

Kabul Tarihi: 29.07.2021

Anahtar kelimeler:

Görsel sanatlar., Çizgi Film, Yaratıcılık., Göstergebilim

ÖZET

Bu araştırmanın amacı çizgi filmlerin ilkökuller öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Çalışma sanat temelli araştırma yöntemi ile desenlenmiş ve göstergebilimsel çözümleme yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışma grubunu Doğu Anadolu bölgesinde bir ilkökuller öğrenim gören ve ölçüt örneklem ile seçilen 23 kişilik 3.sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın veri toplama araçlarını oluşturmak amacıyla öğrencilerin yaş grubu dikkate alınarak medyada en çok izlenen 5 çizgi film seçilmiş, bu çizgi filmlerin görsellerinin yanısıra her çizgi film için 3 sorunun yöneltildiği çalışma yaprağı hazırlanmış ve öğrencilerin çizgi filmler ile ilgili görüşleri alınmıştır. Araştırmanın diğer veri toplama aracı olarak öğrencilerden yaratıcılıklarını kullanarak özgün yeni karakterler oluşturmaları ve oluşturdukları karakterlerin özelliklerini ifade etmeleri istenmiştir. Verilerin analizinde öğrencilerin çizgi filmler ile ilgili görüşleri betimsel analiz ile öğrencilerin çizdikleri karakter resimleri ise araştırmanın amacına uygun olarak göstergebilimsel yaklaşımla incelenmiştir.

Öğrencilerin görüşleri neticesinde izledikleri çizgi filmlerden etkilendikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin gösterge türlerini resimlerinde aktif olarak kullandıkları, kendi çizdikleri karakterleri cinsiyet farkına ve izledikleri çizgi film türüne göre oluşturdukları görülmüştür. Bunun yanı sıra öğrencilerin oluşturdukları karakterlere bakılınca, çizgi filmlerin ilkökuller çocuklarının yaratıcılıklarına etkisinin önemli bir yeri olduğu tespit edilmiştir

© UGSEAD All rights reserved

Received: 06.06.2021

Accepted: 29.07.2021

Keywords:

Visual Arts, Cartoon, Creativity, Semiotics

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

From the beginning of human history to the present, people have created forms of communication suitable for the era and society in which they live in order to express themselves. In this context, it is known that cave paintings were a form of communication for the people of that period when we go to the ancient times. In the light of technological and social developments that have emerged over time, new visual communication methods and techniques have been found. One of them is semiotics. To generalize, semiotics examines everything that takes place in communication. In this case, it is possible to say that semiotics dominates the entire communication that directs life. In recent years, there have been studies that include semiotic approach in art education as in many fields of education. It is important for art education to consider the communicative dimension of art with a semiotic approach.

The Purpose of The Study

¹ Bu çalışmanın bir kısmı *International Congress Art and Design 2021* 'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

This research aims to explore the effects of cartoons on the creativity of primary school students.

Method

The study was designed with an art-based research method and the semiotic analysis method was employed. The study group consisted of 23 third graders selected from a primary school in the Eastern Anatolia Region with the criterion sampling. To create the data collection tool of the research, five cartoons, which were most-watched in the media, were selected considering the age groups of the students; in addition to the visuals of these cartoons, a worksheet consisting of three questions for each cartoon was prepared and the thoughts of the students related to the cartoons were taken. As another data collection tool of the research, the students were asked to create new original characters and describe the features of their characters. In the analysis of the data, the students' views related to the cartoons were analysed with the descriptive analysis and the drawings of the students were analysed with the semiotic approach in accordance with the aim of the research

Results

Considering the views of the students, it was concluded that they were influenced by the cartoons that they watched. It was noticed that the students used the indicator types actively in their pictures; they created the characters according to gender difference and the type of cartoon that they watched. Besides, it was determined, as the characters created by the students were regarded, that cartoons had a significant role in the creativity of the primary school students.

© UGSEAD All rights reserved

Giriş

İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar geçen zaman içinde, insanlar kendilerini ifade etmek için yaşadıkları çağa ve topluma uygun iletişim biçimleri oluşturmuşlardır. Bu bağlamda ilkçağlara gidildiğinde mağara resimlerinin o dönemin insanı için bir iletişim biçimi olduğu bilinmektedir. Gombrich (2007) yapılan birçok araştırma doğrultusunda farklı araç gereçlerin kalıntılarının ortaya çıkmasıyla, 19. yüzyılda İspanya ve Güney Fransa'da ilk defa görülen mağara resimlerinin, Buzul Çağında yapılmış olabilecekleri fikri üzerinde durmuştur. Bu resimler hakkında değişik yorumlar yapılmış, anlaşılmaya çalışılmış ve mağara resimleri vasıtası ile o dönem insanı hakkında bilgiler edinilmiştir. David ve Lefrère (2013) Paleolitik Dönem insanların yazı olmasa da binlerce yıl sonrasına bile tekniklerini aktarmayı başardıklarını ifade etmişlerdir. O dönem insanların; yaşam biçimlerinden, duyu ve düşüncelerine, avlanma tekniklerinden hayatta kalma mücadelelerine kadar birçok şeyi mağara duvarlarına çizdikleri resimlerle ifade ettikleri bilinmektedir.

Zaman içerisinde ortaya çıkan teknolojik ve toplumsal gelişmelerin ışığında, yeni görsel iletişim yöntem ve teknikleri bulunmuştur. Bu gelişmelerin sonucu olarak içinde bulunduğumuz çağın imgeler ve görüntülerden oluştuğu göz ardı edilemez bir gerçektir. Günay ve Parsa (2013) imgenin örnekseme yoluyla gerçek dünyadaki bir nesneyi, belirten biçimlerinin söz konusu edildiği bir gösterge türü olduğunu ve gerçek nesneyi daha duyarlı ya da daha güzel ve etkili bir biçimde belirterek gerçeği gösterge olarak yeniden oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Rıfat (2009) tüm dünyayı saran imgelerin birer gösterge olarak düşünülebileceğini ve göstergenin bir uyarıcı olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda bakıldığında; imgeler ve göstergeler bir iletişim biçimi olarak hayatın içinde yer almaktadır ve göstergebilimi işaret etmektedir. "Göstergebilim, iletişim amaçlı tüm araçların birbirleriyle ilişkilerini, türlerini saptamaya çalışır. Mağara resimlerinden, matematik formüllerine, modadan edebiyata, mimari üsluplardan yazıya tüm kültür olgularını kapsayan geniş bir alana sahiptir" (Bayav, 2006:12). Bu alanların hayatın içinden birçok ayrıntıyı içine aldığı belirtmek doğru olacaktır. Rıfat (2009) insanların iletişim amaçlı kullandığı doğal diller, jestler, işitme engellilerin kullandığı alfabe, görüntüler, trafik işaretleri, kent planı, ülkelerdeki ulaşım yollarının yapısı, mimari düzenlemeler, müzik yapıtı, tiyatro gösterisi, reklam afişleri, paralar, yazınsal yapıtlar, moda gibi bildirişim amacı taşıyan taşımaların her anlamlı bütün çeşitli işaret birimlerinden oluşan bir dize olduğunu ve bu dize birimlerinin genelde gösterge olarak adlandırıldığını ifade etmiştir. Genellemenin

yapılacak olursa göstergebilim iletişimin içinde yer alan her şeyi incelemektedir. Bu durumda göstergebiliminin hayata yön veren iletişimin tamamına hakim olduğunu söylemek mümkündür.

Bu alanda çalışan ilk göstergebilimcilerin Peirce ve Saussure olduğu bilinmektedir. Peirce'in göstergelerin sınıflandırılması için önerdiği 66 sınıflandırma bulunmaktadır. Bunlar arasında en önemli göstergebilim şeması, gösterge, nesne-biçim ve yorum üçlemesinden oluşmaktadır. Saussure'a (1985) göre de bir anlam aktarıcı olan gösterge, gösteren niteliğindeki imge ile bir kavramı işaret eden gösterilenin biraraya gelmesidir.

Son yıllarda eğitimin birçok alanında olduğu gibi sanat eğitiminde de göstergebilimsel yaklaşımın yer aldığı çalışmalar görülmektedir. Sanatın iletişimsel boyutunun göstergebilimsel yaklaşımla ele alınması sanat eğitimi için önemlidir. Özellikle çocuk resimleri açısından bu değerlendirme yapılıyorsa daha da önemlidir. "Çünkü çocuk resimleri, çocuğun kendini samimi bir biçimde ifade ettiği bir dildir. Bu dili kullanırken çocuk, kullandığı nesne-biçimler ya da sembolik ifadelerle yetişkinlere kendilerine ilişkin birçok ipuçları sunar. Bu nesne-biçim ya da sembollerin hangi anlamları içerdiğini anlayabilmek çocuklara olan yaklaşımların da belirleyicisi olabilecektir" (Türkcan,2013:587).

Resim yapmak çocuğun en doğal ifade araçlarından biridir. Yetenekleri desteklenen çocukların yaratıcılığının da geliştiği bir gerçektir. "Geleneksel görüşlerin bir kısmı, çocukların çizimlerini zihinsel kavramlarla açıklarken, bir kısmı da güdülere ve çizimin duyguları ifade eden yönüne ağırlık vermektedir" (Yavuzer, 2012:23). Bu noktada yaratıcılığın gücünden faydalanmak gerekir. Yaratıcılığı birçok şekilde tanımlamak mümkündür. San (1979) yaratıcılık için her bireyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir demiştir. Torrance (1995) problemlerin veya bilgedeki boşlukların hissedilmesi, düşünce veya hipotezlerin oluşturulması, hipotezlerin sınanması, geliştirilmesi ve verilerin iletilmesi olarak ifade etmiştir. Yaratıcılığın her alanda gerekli olduğu bilinmekle beraber en çok güzel sanatlar alanları için kullanılmış ve bu alanlardaki yetenekli bireyler yaratıcı olarak tanımlanmıştır.

Eğitimin yaratıcılık üzerindeki rolü büyüktür. Özellikle de sanat eğitiminin öğrencinin hayal gücünü geliştirmekle beraber yaratıcılıklarını da artırdığını söylemek mümkündür. Sanat eğitimi ve yaratıcılığın birlikte anılmasına Lowenfeld ve Amico öncülük etmiştir. Çocukların kendilerini ifade etmeleri için özgür bırakılmaları ve öğretim için sınırlandırılmamaları yaratıcılık adına en önemli söylemlerinden biri olmuştur "Çocuk çizdiği resimler aracılığı ile iç dünyasını, bilinçdışı isteklerini, duygularını aktarır. Resim, çocuğun kendi duygu ve düşüncelerinin bir ürünü olduğu için okul öncesi dönemde çok önemlidir. Bu yüzden de çocuk psikolojisinin vazgeçilmez bir aracı olmuştur" (Samarçay, 2006:24). Çocuk resimleri ile konuşup resimleri ile kendini ifade etmektedir. Çocuğun sanatsal duyarlılığını yitirmemesi için hem okul öncesi hem de okul döneminde desteklenmesi gerekmektedir. Yolcu, (2009) okulun somut yaklaşımlarının ağır bastığı bir ortam olmasından dolayı okul öncesindeki çocuğun coşkulu anlatımının okul döneminde yerini yavaş yavaş daha bir kuru anlatıma bıraktığını belirtir. Sanat eğitiminin amaçlarından biri de çocukların yaratıcılık gücünü geliştirmektir. "Sanat eğitimi çocuğun çevresini daha iyi algılayıp değerlendirmesini sağlar. Yalnızca bakmayı değil görmeyi, duymayı, işitmeyi öğretmek yaratıcılık için ilk aşamayı sağlar" (Ersoy, 1993, 274). Bu bağlamda bakıldığında öğrencilerin yaratıcılığını kaybetmemesi ve bu boyutta gelişiminin devam etmesi için gerek okul içinde gerekse okul dışında çeşitli etkinlik ve çalışmalar ile desteklenmesi gerekmektedir.

Bu araştırmada çocukların dünyalarında önemli yer tutan çizgi filmlerin, ilkököl öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerindeki etkilerini araştırmak amaçlanmıştır. Yaratıcılığın en aktif olduğu okul öncesi ve ilköğretim döneminde televizyonun çocuklar üzerindeki rolünün çok büyük olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle çocukların televizyonda en fazla izledikleri programlar arasında çizgi filmlerin ilk sıralarda yer aldığı bilinmektedir. Bu sebeple konu birçok araştırmaya kaynaklık etmiştir. Çizgi filmlerin çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri onların psikolojik, davranış, sosyal çevre, iletişim ve dil becerilerinde olduğu kadar eğitim sürecinde de yaratıcılıklarını etkilemektedir. Bu

cinsiyet, yaş farkı, ailenin sosyoekonomik düzeyi ve yaşadığı kültür ile ilişkilidir. Literatürde çocukların izledikleri programlardan etkilenme durumlarının araştırıldığı çalışmalar mevcuttur. Ertürk (2004) çocuk ve televizyon etkileşiminde aileyi çalışmıştır. Büyükbaykal (2007) televizyonun çocuklar üzerindeki etkilerini araştırmıştır. İlhan ve Çetinkaya (2013) İlkokul öğrencilerinin tematik çocuk kanallarındaki çizgi filmleri izleme alışkanlıklarını, Dilli (2013) görsel kültür kuramının ilköğretim 4. sınıf görsel sanatlar derslerinde uygulanması, Atık ve E布伦 (2015) ise çizgi filmlerde sempatik şiddet olgusunu araştırmışlardır. Önal ve Taşkesen (2018) dizilerin ortaokul öğrencilerinin resimlerine yansımalarını, Gümüş ve Adam (2020) çizgi filmlerin okul öncesi dönem çocukları üzerindeki etkisini, Bapoğlu Dümenci, Dilli ve Sicim Sevim (2019) ise çocuk animasyon filmlerinin okul öncesi çocuk resimleri üzerindeki yansımalarını araştırmışlardır. Bu araştırmaların genelinde çocuk resimleri farklı boyutları ile ele alınmış ve daha çok çocukların izledikleri televizyon programlarından olumlu ya da olumsuz düzeyde etkilenme durumları ve yaratıcılıkları üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Mevcut araştırmada da 3. Sınıf öğrencilerinin çizgi filmlerden etkilenip etkilenmedikleri ve oluşturdukları karakterler aracılığı ile yaratıcılıklarını ortaya çıkarma durumları incelenmeye çalışılmıştır.

Göstergebilimsel çözümlemenin yapıldığı çalışmalara bakıldığında, genellikle çocuk resimleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Bunlar, Bayav (2006) tarafından çocuk resimlerinin göstergebilimsel çözümlemesinin yapıldığı araştırma, Türkcan ve Girmen'in (2012) ilköğretim öğrencilerinin şiir ve resimlerinin incelendiği araştırma, Türkcan (2013) tarafından çalışılan ve çocukların resimlerinin sosyoekonomik düzeylerine göre incelendiği araştırma, yine benzer araştırmalardan olan Tekin Karagöz ve Mamur (2015) tarafından çalışılmış olan risk altındaki kız çocukların gelecek ve meslek algılarının çizdikleri resimler yoluyla incelendiği araştırma ve Saz, Osmanpehlivan, Demir ve Bay (2020) tarafından çocukların çevre kirliliği algısının incelendiği araştırma örnek verilebilir. Bu araştırmada ise çocukların dünyalarında önemli yer tutan çizgi filmlerin, ilkököl öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerindeki etkilerini araştırmak amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda şu araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- 1- Öğrencilerin izledikleri çizgi filmler ile ilgili görüşleri nedir?
- 2- Öğrencilerin çizdikleri karakter resimlerinde gösterge türlerini kullanma durumları nasıldır?
- 3- Öğrencilerin çizdikleri karakter resimlerindeki görüntüsel gösterge, belirti ve simgeler nelerdir?
- 4- Öğrencilerin izledikleri çizgi film karakterleri ve çizdikleri karakterler arasındaki ilişki durumu nedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma sanat temelli araştırma yöntemi ile temellendirilmiştir. Sanat temelli araştırma yönteminde, sanatın farklı dallarındaki ifade biçimlerinin sistematik bir analizi yapılır (McNiff, 1998). Bu desende, öğrencilerin sanat ürünlerine yansıyan anlatımları yoluyla çeşitli durumlara ilişkin algıları ve bakış açıları, kendi izlenimlerinden yola çıkarak ortaya konmaya çalışılmaktadır (Eisner, 2002).

Bu çalışmada ilkököl 3.sınıf öğrencilerinin izledikleri çizgi filmlerin yaratıcılıklarına olan etkisi araştırılmıştır. Yaratıcılıklarının üst seviyede olduğu bu dönemde medyanın yaşamlarında rolü oldukça etkilidir. Çalışmada, sanat temelli araştırma yönteminden faydalanılırken öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerden etkilenme durumları ve oluşturdukları karakterler aracılığı ile yaratıcılıklarının ortaya konulması hedeflenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Doğu Anadolu bölgesinde bir ilçe merkezindeki orta ölçekli bir ilkökulda öğrenim gören dokuz yaşındaki 23 (12 erkek/ 11 kız) 3. sınıf öğrencisinden oluşturulmuştur. Araştırma grubu ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Buna göre; yapılan ön araştırmalar doğrultusunda, öğrencilerin hem çizgi film izleyen yaş grubunda olması hem de çizgi filmler ile ilgili değerlendirme yapabilecek düzeyde olması dikkate alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin çizgi filmler ile ilgili görüşlerini almak için, öncelikle öğrencilere en çok izledikleri çizgi filmlerin hangileri olduğu sorulmuş alınan ortak cevaplar doğrultusunda çalışmada yer alacak çizgi filmler belirlenmiştir. Bu doğrultuda 5 çizgi film seçilmiş ve her çizgi film görselinin karşısına 3 soru yerleştirilerek çalışma kağıtları hazırlanmıştır. Bu sorular; Bu çizgi film karakterlerinin hangi özelliklerinin sende olmasını isterdin? Kendine benzettiğin bir karakter var mı varsa hangi özellikleri sana benziyor? Çizgi filmdeki karakterleri sen oluştursaydın nasıl özellikler eklerdin? şeklindedir. Bu çalışma yapıları öğrencilerin izledikleri çizgi filmler ile ilgili görüşlerini almak ve çizgi film karakterlerinin özelliklerini ne kadar gözlemledikleri ve benimsediklerini görmek için hazırlanmıştır. Öğrenciler tarafından cevaplanan sorulardan sonra, çalışmanın diğer veri toplama aracı olarak öğrencilere yeni bir çizgi film karakteri oluştursaydınız nasıl görünürdü ve hangi özelliklere sahip olurdu? Sorusu yöneltilmiş ve öğrencilerin tamamen kendilerinin oluşturduğu karakterleri çizmeleri ve çizdikleri karakterlerin özellikleri hakkında bilgi vermeleri istenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin resimlerinde ifade etmeye çalıştıkları kavramları görünen anlamlarıyla mı (görüntüsel gösterge), neden-sonuç ilişkisiyle mi (belirti), sembollerle mi (simge) ifade edecekleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışılan konu ilkökul çocuklarının yaşamında önemli bir noktada olması nedeniyle sorulan sorular hassasiyet ile hazırlanmış, çalışma yapıları ve görüşme formları oluşturulmuştur. İlkokulu 3. Sınıf öğrencilerinden 23 kişilik bir sınıf seçilerek konuyla ilişkin çalışma yapılarını doldurmaları ve resim çizimlerini yapmaları sağlanmıştır. Sınıfta öğrencilerin motivasyonunun sağlanmasına ve çalışma için gerekli düzenlemelerin yapılmasına dikkat edilerek süreç yönetilmiştir.

Tablo 1.

Araştırmada kullanılan çizgi filmler

Çizgi Film
Mucize Uğur Böceği ve Kara Kedi (Fransız Yapımı)
Maşa ile Koca Ayı (Rus Yapımı)
Rafadan Tayfa (Türk Yapımı)
Kaptan Tsubasa Rüya Takımı (Japon Yapımı)
Kral Şakir (Türk Yapımı)

Verilerin Analizi

Araştırmada öğrencilerin, seçilen çizgi filmler ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesinde betimsel analizden faydalanılmıştır. Betimsel analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2003). Öğrencilerin izledikleri çizgi filmler ile ilgili görüşlerinin ortaya koyulmaya çalışıldığı veriler analiz

edilirken faydalanılan, betimsel analizin gerçekleştirilmesinde, araştırmaya uygun olarak bir çerçeve tasarlanmış ve çerçeveye uygun olarak veriler düzenlenerek, temalar ve alt temalar belirlenmiştir. Temalar ve alt temalara göre bulgular tanımlanarak, yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Çalışmanın bir diğer verisi olan öğrencilerin oluşturdukları karakter çizimleri ise göstergebilimsel çözümlenme ile analiz edilmiştir. Göstergebilimsel analizde, işaretlerden oluşan bir sistem meydana çıkar ve bu sistem ürettiği sosyal kod ile bu kodun ortaya çıkardığı anlamlar üzerinden incelenir (Madison,2005’den akt:Türkcan,2013). Resimlerin analizi için öncelikle araştırmacılar tarafından çizimler tek tek incelenerek resimlerde yer alan detaylar belirlenip, göstergebilimsel olarak ele alınmıştır. Resimlerin göstergebilimsel olarak çözümlenmesinde Peirce’in “görüntüsel gösterge, belirti, simge” üçlemesi kullanılmıştır. “Peirce, gösterge ve nesnesi arasındaki ilişkiyi temel alarak üç gösterge türü sınıflandırmıştır. İlki bazı yönlerden nesnesi ile benzerlik taşımakta olan görüntüsel gösterge, diğeri nesnesi ile arasında doğrudan bağlantı olan belirtisel gösterge, son olarak nesnesi ile arasında benzerlik yahut bağlantı bulunmayan simgedir” (Günay, 2012). Resimlerde yer alan ifadeler, düz ya da gerçek anlamlarıyla resimlendiyse görüntüsel gösterge, neden-sonuç ilişkisi varsa belirti, sembolik bir anlam taşıyorsa simge sınıflandırılması kapsamında yer almıştır. Öğrencilerin resimlerinde kullandıkları ifadelerin sınıflandırılmasında, öğrencilerin resimleri ile ilgili verdikleri bilgiler dikkate alınmıştır. Bu sayede, araştırmacıların görüşlerinin daha somut bir çerçeveye oturması sağlanmıştır.

Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerliliğinin sağlanması için öğrenciler ile yapılan ön görüşmeler sonrası oluşturulan soru havuzundan soruların seçilmesi ve çalışma yapılarının oluşturulması aşamasında 3 alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur.

Bu araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması için araştırmacılar her iki veri türünü de birlikte analiz etmiş ve aradan zaman geçtikten sonra aynı veriler tekrar analiz edilerek, ilk analiz ve son analiz karşılaştırılıp, zaman farkından oluşan farklılaşma üzerinde durularak fikir birliği sağlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Öğrencilerin İzledikleri Çizgi Filmler ile İlgili Görüşleri

Çizgi filmlerin ilköğretim öğrencilerinin üzerinde oluşturduğu etkilerin tespit edilmesi için oluşturulan “Çizgi Film Karakterlerine İlişkin Görüş Belirleme Formu” na öğrenciler tarafından verilen cevapların analizine ilişkin bulgular;

İlkokul öğrencilerinin “Bu çizgi film karakterlerinin hangi özelliklerinin sende olmasını isterdin?” Sorusuna ilişkin görüşlerin frekans ve yüzdeleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Öğrencilerin çizgi film karakterlerindeki sahip olmak istedikleri özellikleri

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde%
İstenen özellik	Kara Kedi’nin pençelerini ve kedi krizi özelliğini	6	26
	Kelebeği iyileştirme gücünü	4	17,3
	Binaların dış duvarında yürüme özelliğini	4	17,3
	Maşa’nın havayalarla konuşma yeteneği	4	17,3
	Canan gibi resim yapabilmek	5	21,7
Toplam		23	100

Tablo 2 incelediğinde 23 öğrencinin 5 farklı çizgi film için görüşlerinden, “Kara Kedi’nin pençelerini ve kedi krizi özelliğinin bende olmasını isterdim” 5 (21.7) kişi ve “Canan gibi resim yapmak isterdim.” Diye cevap veren 6(26) kişi bulunmaktadır. Bakıldığında öğrencilerin bu iki karakterin özelliklerinin kendilerinde olmasını diğer karakterlerin özelliklerine göre daha fazla istedikleri görülmektedir. Diğer görüşler ise “Kelebeğin iyileştirme gücünü isterdim.” 4(17.3) “Binaların dış duvarında yürüme özelliğini isterdim.”4 (17.3) “Maşa’nın hayvanlarla konuşma yeteneğinin bende olmasını isterdim.” 4(17.3) gibi özelliklerin kendilerinde olmasını istedikleri görülmüştür.

Öğrencilerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

Zelal: “*Süper kahraman olmak ve evlerin çatılarına zıplamak isterdim.*”

Eslem: “*Karakedi gibi tırmanmayı, uğurböceği gibi de yoyo ile binalara uçmayı isterdim.*”

Emin: “*Uğurböceği gibi büyük olmak. Tsubasa gibi iyi top oynamak isterdim.*”

Yuşa: “*Kara kedinin kedi krizini isterdim.*”

Öğrencilerin kendilerinde olmasını istedikleri karakter özelliklerine bakıldığında, öğrencilerin dikkatini daha çok olağanüstü yeteneklerin çektiğini söylemek mümkündür.

İlkokul öğrencilerinin “Kendine benzettiğin bir karakter var mı varsa hangi özelliklerin benziyor?” Sorusuna ilişkin frekans ve yüzdeleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Öğrencilerin kendilerine benzettiği karakter ve özelliği

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde%
Kendine benzettiği karakter	Uğur Böceği gibi insanlara yardım ediyorum.	6	26
	Tsubasa gibi top oynamayı seviyorum	10	43,4
	Akın gibi yeni buluşlar yapmaya çalışıyorum.	7	30,4
Toplam		23	100

Tablo 3 incelendiğinde katılım sağlayan 23 öğrencinin 5 farklı çizgi film ve karakterleri için “Kendine benzettiğin bir karakter var mı varsa hangi özelliklerin benziyor? Sorusuna verilen cevaplara bakıldığında en fazla cevabın “Tsubasa gibi top oynamayı seviyorum.” 10(43.4) olduğu görülmektedir. Öğrenciler soruya ilişkin “Akın gibi yeni buluşlar yapmaya çalışıyorum.” 7(30.4) ile “Uğur Böceği gibi insanlara yardım ediyorum.” 6(26) cevaplarını vermişlerdir.

Öğrencilerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

Emin: “*Tsubasa gibi futbol oynamayı seviyorum, Canan benim gibi zeki.*”

İrem: “*Uğur böceği ve kara kedi gibi insanlara yardım ediyorum, Rafadan tayfa gibi sürekli oyun oynuyorum, Canan gibi her zaman ders çalışıyorum.*”

Fatih: “*Uğur böceği ve Kara kedi gibi yardımseverim.*”

Öğrencilerin, çizgi film karakterlerinin insanlarda olan iyilik yapma ve yardımseverlik gibi özellikleriyle kendilerini bağdaştırdıkları görülmektedir. Tablonun genelinde öğrencilerin insani özelliklerin üzerinde durdukları söylenebilir.

İlkokul öğrencilerinin “Kendi karakterini sen oluştursaydın nasıl özellikler eklemek isterdin?” Sorusuna ilişkin frekans ve yüzdeleri aşağıdaki Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Öğrencilerin kendi oluşturacakları karakterlerde olmasını istedikleri özellikler

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde%
Karakter özellikleri	Uçma, ışınlanma gücü, hızlı ve büyük	7	30,4
	Yok etme ve tanrı olma gücü	2	8,6
	İyi gol atan başka bir oyuncu daha	5	21,7
	Karakterleri hayvan şeklinde olmazdı ve daha zeki olurdu	8	34,7
	Kanat	1	4,3
Toplam		23	100

Tablo 4 incelediğinde, çocukların kendi karakterlerinde olmasını istedikleri özellikler olarak, “karakteri uçan, ışınlanan, hızlı ve büyük yapardım.” 7(30,4) ve “Karakterleri hayvan şeklinde yapmazdım ve daha zeki yapardım.” 8 (34.7) yanıtları en fazla verilmiştir. Diğer ortak cevaplara bakıldığında “İyi gol atan başka bir oyuncu daha yapardım.” 5(21.7) cevabı diğer fantastik cevaplardan ayrı olarak olağan bir özellik olarak belirlenmiştir. “Yok etme ve tanrı olma gücü verirdim.” 2(8.6) ve “Kanat verirdim.”1(4,3) cevaplarının az olmasına karşın sıra dışı özellikler olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

Şirem: *“Takla atan zıplayan, sihirli güçleri olan, zeki, akıllı, oyun oynamayı seven ve ders çalışmaya önem veren bir karakter yapardım.”*

Eslem: *Uçabilen, hızlı koşan ve görünmez olan, tatlı, erken kalkan zeki, iyi top süren, iyi gol atan iyi biri, zeki oyun oynamayı seven savaşçı, ince uzun güçlü bir karakter yapardım.”*

İrem: *“Sihirli güçleri olurdu. İnsanları kurtarırdı.”*

Çocukların izledikleri çizgi filmlerdeki karakter özelliklerinin yaratıcı düşünme ve hayal güçlerini kullanabilme boyutunda etkili olduğunu ve bu sayede var olan karakter özellikleri üzerine daha fantastik özellikler eklemek istedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin Resimlerinde Gösterge Türlerini Kullanma Durumları

Araştırmada ilköğretim öğrencilerine izledikleri çizgi filmleri yorumlaması ve bunun sonucunda kendilerinden yeni karakterler oluşturmaları istenmiştir. Oluşturulan bu karakterler göstergebilimsel yaklaşımla analiz edilmiş ve elde edilen bulgular, Pierce’in göstergebilim şemasında yer alan “görüntüsel gösterge, belirti, simge” basamaklarına göre sınıflandırılmıştır. Buna göre; Resimlerde yer alan ifadeler, düz ya da gerçek anlamlarıyla resimlendiyse görüntüsel gösterge, neden-sonuç ilişkisi varsa belirti, sembolik bir anlam taşıyorsa simge sınıflandırılması kapsamında değerlendirme yapılmıştır.

Kullanılan gösterge türlerine göre öğrenci dağılımı Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Kullanılan gösterge türlerinin öğrencilere göre dağılımı

Kullanılan Göstergeler	Toplam
Görüntüsel Gösterge	13
Belirti	12
Simge	11
Toplam	35

Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğrenciler kendi yaratıcılıklarını kullanarak oluşturdukları karakter resimlerinde görüntüsel göstergeyi kullanmışlardır. Öğrencilerin kullandıkları göstergelerin dağılımları birbirine yakındır. Görüntüsel göstergeyi kullanan öğrenciler genellikle sahip oldukları veya olmak istedikleri özellikleri kullanmışlardır. Bu özelliklerin savaşıcı, korumacı, yardımsever, güçlü, kötü, hızlı, uzun, zayıf ve şişman olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında belirti ve simge kullanımı arasında da büyük bir fark olmadığı görülmüştür. Çizilen karakterlere göre gösterge türleri incelendiğinde üç gösterge türünün de kullanıldığı görülmektedir. Fakat her öğrenci benzer göstergeler kullanmamıştır. Bazı öğrenciler, gösterge türlerinden sadece birini kullanmayı tercih ederken bazı öğrenciler ikisini ya da üçünü bir arada kullanmışlardır.

Öğrencilerin çizdikleri karakter resimlerinde yer alan görüntüsel gösterge, belirti ve simgeler

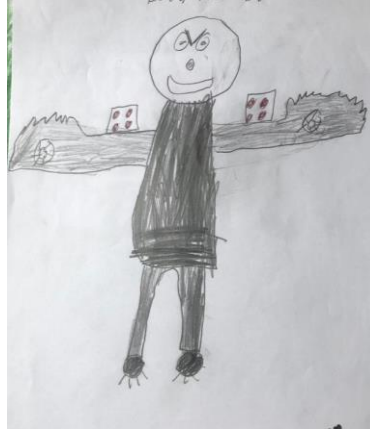
Öğrencilerin gösterge türlerini kullanma durumları Tablo 6'da belirtilmiştir.

Tablo 6.

Öğrencilerin resimlerinde göstergeleri kullanma durumları

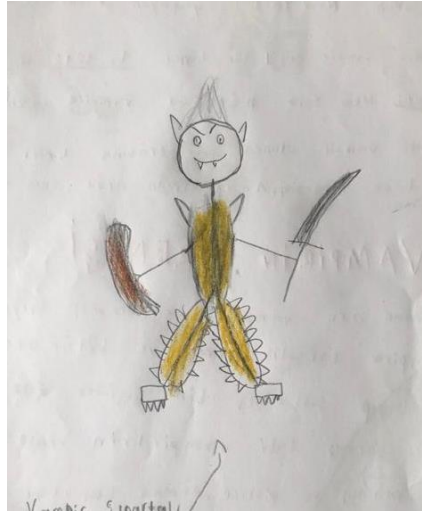
Kullanılan Göstergeler	Öğrenci Sayısı
Görüntüsel Gösterge + Belirti	9
Belirti+ Simge	5
Görüntüsel Gösterge + Simge	5
Görüntüsel Gösterge + Belirti +Simge	4
Toplam	23

Tablo 6'de görülen en dikkat çekici bulgu, görüntüsel gösterge + belirti türündeki göstergenin diğer türdeki göstergelerden daha fazla olduğudur. Diğer göstergeler birbirine yakın sonuçlar vermiştir. Oluşturulan karakterler incelendiğinde şematik dönem özellikleri ile karşılaşılmaktadır. Öğrencilerin çizdikleri karakterlerin cinsiyete göre farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Kız çocuklarının oluşturduğu karakterler daha renkli, canlı, içinde iyilik barındıran ve kahramanlık özellikleri gösteren karakterler olurken erkek çocukların renk konusunda daha koyu ve tek renkle boyama yaptıkları görülmüştür. Erkek öğrenciler daha çok savaşıcı ruhlu, korumacı, güçlü ve kötü özelliklere sahip karakterler oluşturmuşlardır. Oluşturulan bu karakterler ile çocukların hayal dünyası ve gerçek dünyası arasında bir köprü olduğu gözlemlenmiştir.

Resim 1. Emin'in resmi "Kötü akbaba"

Resim 1 incelendiğinde Emin'in kötü bir karakter çizdiği görülmektedir. Çalışmada Emin oluşturduğu karakterin özelliklerine uygun olarak üç gösterge türünü de kullanarak çizimini tamamlamıştır. Oluşturulan bu karakter için Emin "Uçabiliyor, pençeleri var omuzlarından füze atıyor. O süper kötü çünkü bir uzay gemisi çaldı ve onlar ile kendisi için kostüm ve daha fazla silah yaptı." demiştir. Karakterin kötü olduğunu görüntüsel gösterge olarak yaptığı surat ifadesinde görebilmektedir. Savaşçı özelliğini gösteren belirti ise kollarındaki testereyi savaş aracı olarak kullanmasıyla bağdaştırabilir. Resimde kullanılan kırmızı ve siyah renkler ise yine burada savaş ve kötülüğü temsil eden simge olarak ifade edilebilir.

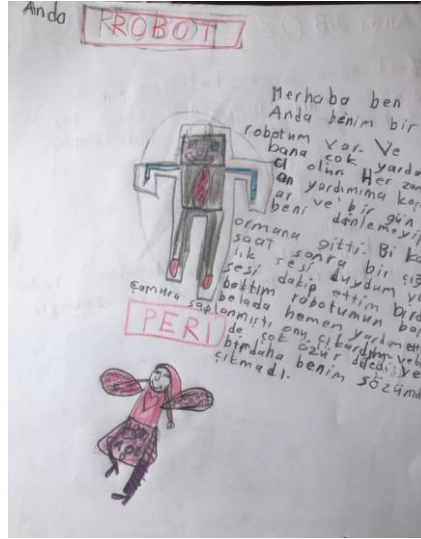
Resim 2. Hişar'ın resmi "vampirin direnişi"

Resim 2 incelendiğinde Hişar'ın görüntüsel gösterge ve belirtiyi kullandığı görülmektedir. Hişar çizdiği karakter için düşüncesini "Bu adam New York'ta yaşayan Spartalı bir vampir. Sadece vampir değil bir tanrı. Bu kötü adamın hedefi New York nüfusunu vampire çevirmek herkes vampir olunca adam Drakula kral olacak ve bunu başarmış ama ona savaş açılmış vampir de karşılık vermiş ve bütün ekibini toplayıp saldırmış. Bin kişiden fazla ölü varmış. Tabi vampirlerin kralı boş durmamış ve gizlice kralı öldürmüş ve savaşı vampirler kazanmış. Yollarına devam etmişler" olarak aktarmıştır. Çizilen resim incelendiğinde karakterin uzun dişleri, uzun kulakları hikayedeki özellikleri yansıtmakta ve görüntüsel göstergeyi işaret etmektedir. Yüzündeki ifade elindeki kılıç ve kalkanın ise belirti gösterge türüne örnek olduğu görülmektedir.

Resim 3. Zelal'in resmi "İyilik perisi çilek ve arkadaşı maviş"

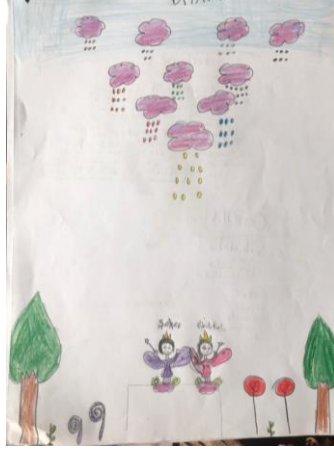
Resim 3 incelendiğinde Zelal gösterge türünden belirti ve simgeyi kullanmıştır. Zelal çizdiği resim için düşüncesini "İyiler ülkesinde İyilik Perisi Çilek ve Arkadaşı Maviş iyiler ülkesini korumaktadır. Bir gün yine Çilek ve Maviş dolaşırken Kötü diye bir cadı onlara büyü yapmış ve onlar bir anda kendini zindanda bulmuşlar. Ne yapacaklarını şaşırılmışlar ama bu zindandan kurtulmanın bir yolunu bulmaktan asla vazgeçmemişlerdir. Maviş Çilek'e "sen ölü taklidi yap cadı senin öldüğünü zannederse polis çağıracağını anlar ve bizi buradan çıkarır" demiş ve aynen öyle yapıp kurtulmuşlar. Bir daha da cadı kötülük yapmamış." ifade etmiştir. Peri olarak belirttiği karaktere bakıldığında ilk izlenim, peri olduğu hissini vermemekte ancak karakterin başındaki tacı burada simgeyi işaret etmektedir. Resmin sağ alt köşesindeki mezar ise ölümü temsilen belirtiyi, pembe bulutlar ve çiçeklerde iyilikler ülkesini işaret ederek belirtiyi vermektedir. Zelal için bu resmin kötülükten uzak olduğu ve iyiliği temsil ettiği söylenebilir.

Resim 4. Arda'nın resmi "robot"

Resim 4 incelendiğinde iki ayrı çizilmiş karakter görülmektedir. Bu karakterlerde göstergebilimin görüntüsel gösterge + belirti türüdür. İlk izlenimde robot ve peri olduğunu gösteren karakterler görülmektedir. Arda çizdiği resim için "Benim bir robotum ve perim var ve bana çok yardımcı olurlar. Her zaman yardımına koşarlar. Bir gün beni dinlemeyip ormana gittiler birkaç saat sonra çığlık sesi duydum ve sesi takip ettim başları beladaydı hemen yardım ettim çamura saplanmışlardı onları çıkardım. Benden çok özür dilediler ve bir daha benim sözümünden çıkmadılar. Perim ve robotum uçabiliyor ve insanlara yardım etmeyi çok seviyorlar" demiştir. Burada bakıldığında görüntüsel gösterge olarak peri ve robotun olması gerektiği gibi tasvir edildiği

görülmektedir. Robotun kollarının büyüklüğü yardımsever olduğunu işaret eden bir belirtidir. Arda burada söz dinlemenin ve iyilik yapmanın önemini vurgulamak istemektedir.

Resim 5. Eslem “Şekerleme Diyarı”

Resim 5 incelendiğinde öğrencinin gösterge türünün üçünü de kullandığı görülmektedir. Eslem çizdiği karakterler ile ilgili hikayesi için “Şeker ile çikolata iki kardeşler ve pamuklar ülkesindekilerle arkadaşlar. Birlikte çok eğleniyorlar. Şeker pamuk şeker bulutlarından şekerleme yağdırmalarını istemiş ve bulutlar ve bulutlar şekerleme yağdırmış. Çikolata ise yerin altından şekerlemeleri ve lolipoplara çıkarmış. Onların görünmezlik ve uçmak gibi yetenekleri vardır” ifadesini yazmıştır. Peride olması gereken kanat nesnenin düz anlamını verirken sihirli değnek ve başındaki taç bir simgedir. Gökte yağın şekerlemeler ve yerde biten şekerlemeler karakterlerin özelliklerine ve ülkenin özelliğine bağlı olarak belirti olduğu söylenebilir.

Resim 6. Nisa “Pamuklar Ülkesi”

Resim 6 incelendiğinde öğrencinin gösterge türlerinden görüntüsel gösterge + simge kullanıldığını görmekteyiz. Nisa hikayesini “Bir prenses varmış bir prensle tanışmış. Prens prensesi görünce çok şaşırılmış. Bir gün prenses pazara giderken prensle karşılaşmış ve prenses pazardan hiçbir şey almadan saraya dönmüş ve prens pencereden görünmüş. Prensese yine pazara giderken rengârenk gök kuşağı ağacının arkasına saklanmış ve prensle prensese evlenmiş. Mutlu mesut pamuklar ülkesinde yaşamışlar” olarak aktarmıştır. Resim incelendiğinde görüntüsel gösterge olarak ağaçlar, kelebekler, gökkuşağı ve insanlar görülmektedir. Simge olarak ise prens ve prensesi işaret eden taşlar bulunmaktadır.

Resim 7. Neva "İyi peri ve Kötü Peri

Resim 7 incelendiğinde öğrencinin gösterge türünün üçünü de kullandığı görülmektedir. Neva hikayesinde "Bir kötü peri varmış adı Kötükızmış, Bir de iyi peri varmış adı İyi kızmış. Kötü kız bir gün iyi kızın köyünü ele geçirmek için köye gitmiş. İyi kız, Kötükız'ı görünce köylülere haber vermiş ve savaşmışlar. Savaşı İyi kız ve köylüler kazanmış. İyi kız demiş ki hak eden kazanır." Resimde perileri olduğu gibi ifade eden kanatların olması ve figürler kanatlı ve uçuyor olarak resimlendiği için görüntüsel gösterge olarak ifade edilebilir. Ayrıca köy evleri de görüntüsel göstergeye işaret etmektedir. İyi kızın kanatlarında kalp ve yıldızların olması onun iyi peri olduğunu belirtmektedir. Ayrıca taşlar ve sihirli değnek simgeyi işaret etmektedir.

Öğrencilerin izledikleri çizgi film karakterleri ve çizdikleri karakterler arasındaki ilişki durumu

Tablo 7.

Öğrencilerin izledikleri çizgi filmler ve oluşturdukları karakterler

Öğrenciler	Çizgi Filmler	Çizilen Karakterler
Kız Öğrenci	Mucize Uğur Böceği ve Kara kedi	Peri
	Maşa ile Koca Ayı	Robot
	Rafadan Tayfa	Şekerleme
	Kral Şakir	Kuzucuk
Erkek Öğrenci	Mucize Uğur Böceği ve Kara kedi	Kötü akbaba
	Maşa ile Koca Ayı	Robot
	Rafadan Tayfa	Futbolcu
	Kral Şakir	
	Kaptan Tsubasa Rüya Takımı	

İlkökul öğrencilerinin "Yeni bir çizgi film karakteri oluştursaydınız nasıl bir şekil ve özelliklere sahip olurdu?" sorusuna ilişkin çizdikleri karakterlerin ortak özellikleri savaşçı, iyi peri, korumacı, kötü, süper kahraman, hayvan sever, güçlü, yardımsever özelliklere sahip olduğu

saptanmıştır. Resimler incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin hayal dünyası ve yaratıcılıklarında farklılıkların olduğu görülmektedir. Kız çocukları daha çok iyilik yardımseverlik gibi özellikleri ortaya koyarken erkek çocuklar ise daha çok savaşçı özelliğe sahip karakterler oluşturmuşlardır. Bu farklılıkları sadece özellik değil kullandıkları renk ve şekillerde de görülmektedir. Kız çocukları daha yumuşak şekiller; pembe, kırmızı, sarı gibi canlı renkleri kullanırken erkek çocukların daha sert çizgi ve şekiller kullanmakla beraber en çok tercih ettikleri renklerin siyah ve kırmızı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin çizdikleri karakter ile izledikleri çizgi filmler arasında hem ortak hem de farklı özelliklerin olduğu söylenebilir. İzlenen çizgi filmlerin genel özelliklerine bakıldığında macera, dostluk, iyilik için savaş, bilim ve eğlence gibi özellikleri vardır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Çizgi filmlerin ilköğrencilerinin yaratıcılıkları üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla hazırlanan çalışmada katılımcılardan alınan cevaplar doğrultusunda, öğrencilerin dikkatini daha çok çizgi film karakterlerinin olağanüstü yeteneklerinin çektiğini söylemek mümkündür. Kendilerine benzettiği karakterler ve özelliklerine verdikleri cevapları ise çizgi film karakterlerinin insanlarda olan iyilik yapma ve yardımseverlik gibi özellikleriyle kendilerini bağdaştırdıklarını göstermiştir. Tekin Karagöz ve Mamur (2015) risk altındaki kız çocuklarının resimleri üzerinde yaptıkları değerlendirmeler sonucunda kız çocukların sokakta çalışan insanlara karşı acıma duygusu beslediklerini tespit etmişlerdir. Bu sonucun mevcut araştırma sonucu ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Tablonun genelinde öğrencilerin insani özellikler üzerinde durdukları söylenebilir. Kendi karakterini oluşturmaları durumunda ise çocukların izledikleri çizgi filmlerdeki karakter özelliklerinin yaratıcı düşünme ve hayal güçlerini kullanabilme boyutunda etkili olduğunu ve bu sayede var olan karakter özellikleri üzerine daha fantastik özellikler eklemek istedikleri görülmektedir. Genel olarak çocukların kendi oluşturacağı karakterlerde sıra dışı özellikler olmasını istedikleri söylenebilir. Büyükbaykal (2007) televizyonun çocuklar üzerindeki belli başlı etkilerini, tüketim toplumu bireyi olmaları üzerine etkileri, cinsel kimliğin oluşması ve karşı cinsle olan ilişkiler üzerine etkisi, anne-baba ile ilişkisi üzerine etkisi, şiddet eğilimlerine etkisi, okumaya, düşünmeye ve başarıya etkisi, kültürel yabancılaşmaya ve dildeki yozlaşmaya etkisi, kendi kimliklerinin oluşumuna etkisi ve çocukluğun yitirilmesine etkisi olarak sıralamıştır. Bu bağlamda bakıldığında ilköğrencilerinin izledikleri çizgi filmlerden etkilenmeleri ve karakterlerini de etkilenme düzeylerine göre oluşturması sürecin bir parçası olarak göze çarpmaktadır.

İlköğretim öğrencilerinin çizdikleri karakter resimleri göstergebilimsel çözümleme yaklaşımına göre değerlendirilmiştir. Çizilen karakterlerin çalışma grubunda gösterge türlerini incelediğinde üç gösterge türünü de kullandıkları görülmektedir. Fakat her öğrenci benzer göstergeler kullanmamıştır. Bazı öğrenciler, gösterge türlerinden birini kullanırken bazı öğrenciler de iki ya da üç göstergenin hepsini kullanmışlardır. Öğrenciler kendi yaratıcılıklarını kullanarak oluşturdukları karakter resimlerinde en çok görüntüsel göstergeyi, sırasıyla belirtiyi ve en az simgeyi kullanmışlardır. Ancak aralarında çok fazla fark olmadığı görülmektedir. Bu durumda 3. Sınıf öğrencilerinin kendi karakter çizimlerinde bütün göstergeleri kullandıkları tespit edilmiştir. Türkcan (2013) araştırmasında, öğrencilerin resimlerinde çizdikleri nesnelere en çok düz anlamı içeren görüntüsel gösterge ve ardından simgesel anlamıyla kullandıklarını, en az kullandıkları gösterge türünün ise belirti olduğunu tespit etmiştir. Öğrencilerin benzer yaş grubunda oldukları düşünüldüğünde göstergeleri kullanma durumlarının benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Öğrencilerin çizdikleri karakterlerde, görüntüsel gösterge + belirti türündeki göstergeyi diğer türdeki göstergelerden daha fazla kullandıkları görülmüştür. Diğer göstergeler ise birbirine yakın sonuçlar vermiştir. Karakterler çizimlerinde cinsiyete göre farklılıklar olduğu görülmüştür. Kız çocukların oluşturduğu karakterler daha renkli, canlı, içinde iyilik barındıran ve kahramanlık özellikleri gösteren karakterlerdir. Tekin Karagöz ve Mamur (2015) risk altındaki kız çocuklarının renk kullanımının sınırlı olduğu, bir kısmının lokal renkler kullanırken bir kısmı da çok canlı renkler kullandıklarını ve yer yer bazı objelerde alışılmışın dışında renkler kullanmayı tercih ettiklerini

tespit etmişlerdir. Bu bulgunun mevcut çalışma ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Erkek çocuklar da özellikle renk konusunda daha çok koyu ve tek renkle boyama yapmanın yanında savaşçı ruhlu, korumacı, güçlü ve kötü özelliklere sahip karakterler oluşturmuşlardır. Oluşturulan bu karakterler ile çocukların hayal dünyası ve gerçek dünyası arasında bir köprü olduğu gözlemlenmiştir. Benzer çalışmalardan olan Atık ve Ebre'nin (2015) araştırmalarında TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmler incelenmiş, 28 çizgi filmin içerisinde yer alan 13 çizgi filmde şiddet ögesine rastlanmıştır. Bu durumda bu çizgi filmleri izleyen çocukların çizdikleri resimlerde ve oluşturdukları karakterlerde şiddet eğilimli karakterlere rastlanması çalışmayı destekler niteliktedir.

Öğrencilerin izledikleri çizgi film karakterleri ve çizdikleri karakterler arasındaki ilişki durumuna bakıldığında kız ve erkek öğrenciler olarak hayal dünyası ve yaratıcılıklarında farklılıklar olduğu görülmüştür. Kız çocukları daha çok iyilik, yardımseverlik gibi özellikler ortaya koyarken erkek çocuklar ise daha çok savaşçı özelliği olan karakterler oluşturmuşlardır. Önal ve Taşkesen (2018) araştırmalarında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre olumsuz örnek içeren dizileri daha çok izledikleri sonucunu çıkarmışlardır. Dilli (2013) araştırmasında resimlerinde popüler kültür ana teması olarak 27 öğrencinin kızlar ve erkekler olarak ayrı ayrı temalar işlediğini, buna göre 12 kız öğrencinin hemen hemen hepsinin annelik, güzellik, tatlılık, sevecenlik gibi temalar üzerinde durduğunu. 15 erkek öğrencinin ise; silah, savaş, güçlülük, teknoloji, mekanizma, strateji, en güçlü kuşu çizme gibi temalar seçtiğini tespit etmiştir. Mevcut araştırmada kız ve erkek öğrencilerin izledikleri çizgi filmlere bağlı olarak oluşturdukları karakterler karşılaştırıldığında benzer bir sonucun çıkabilmesi söz konusudur. İlhan ve Çetinkaya (2013) araştırmalarında tematik çocuk kanallarında en fazla izlenen çizgi filmlerin çoğunluğunun şiddet içerikli olmasına rağmen bu çizgi filmlerde her zaman iyiler kazanmakta ancak kötülere de herhangi bir zarar verilmemektedir sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada da çocukların oluşturduğu karakterlerin özelliklerinin çeşitlilik göstermesi ile benzer durum mevcuttur. Bu farklılıklar sadece özellikler de değil kullandıkları renk ve şekillerde de görülmektedir. Kız çocukları daha yumuşak şekiller pembe, kırmızı, sarı gibi daha canlı renkler kullanırken, erkek çocukların daha sert çizgi ve şekiller kullandığı, renk olarak da siyah ve kırmızı renklerini tercih ettikleri görülmüştür. Bu sonuç, öğrencilerin her ne kadar izledikleri çizgi filmlerden etkilenseler bile resimlerinde günlük yaşantılarından izler olduğunu göstermektedir. Türkcan ve Girmen (2012) araştırmalarında öğrencilerin, hem şiir hem de resimlerinde kullandıkları ifadelerinde yaşadıkları çevreye dayalı öznel bakış açılarını ortaya koyduklarını ve öğrencilerin şiir ve resimleri aracılığıyla kullandıkları metaforik anlatımları kendileri ve yaşadıkları toplum hakkında ipuçları taşıdığını tespit etmişlerdir. Bu sonuç mevcut araştırma ile benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin çizdikleri karakter ile izledikleri çizgi filmler arasında hem ortak hem de farklı özelliklerin olduğu söylenebilir. İzlenen çizgi filmlerin genel özelliklerine bakıldığında macera, dostluk, iyilik için savaş, bilim ve eğlence gibi özellikleri vardır. Gümüş ve Adam (2020) okul öncesi dönemindeki çocuklarda, sevdiği kişileri, karakterleri taklit etme bilinci vardır. Yaşları gereğince rol model alma istekleri oldukça fazladır. Bu dönem çocuklarının, çizgi film karakterlerini benimseyip onlar gibi davranma eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmada yaş grubu farklı olsa da öğrencilerin oluşturduğu karakterleri kendileri ile özdeşleştirdikleri görülmektedir.

Genel olarak bakıldığında öğrencilerin çizimlerine yansıyan karakterlerin futbolcu, peri, robot, akbaba gibi tasvir edilmesine rağmen fiziksel olarak insani özellikler taşıdığı görülmektedir. Saz, Osmanpehlivan, Demir ve Bay (2020). Çocukların resimlerinde yer alan canlı figürler arasında en çok insan figürünü kullanılmış olduğunu, çocukların insanı çevreyle ilişkilendirdikleri, çevrenin bir parçası olarak gördüklerini ileri sürmüşlerdir. Tekin Karagöz ve Mamur (2015) çocukların kimi zaman oyun, kimi zamanda bir görevin parçası olarak oluşturdukları resimler kendilerini, ailelerini, toplumu ve yaşanan çevreyi algılayış biçimlerini yansıtan önemli araçlar olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerden etkilendikleri ve oluşturdukları karakterlerine hem izledikleri çizgi filmlerdeki karakterlerin özelliklerini ekledikleri hem de kendi iç dünyaları ve yaratıcılıklarına göre yeni olağanüstü yetenek ve fiziksel özellikler düşünüp, ekledikleri görülmüştür. Bu öğrencilerin çizdikleri resimlerde yaratıcılıklarının ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bapoğlu Dümenci, Dilli, Sicim Sevim (2019) çalışmalarında çocuklar ile yapılan görüşme ve çizimlerinin

incelenmesi sonucunda, katılımcıların çoğunun doğüstü kavramları resmettikleri görülmüştür. Bu sonucun mevcut araştırmanın sonucu ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Araştırma sonucuna göre izlenen çizgi filmler ile çocukların çizdikleri karakterler arasında görülür ilişkiler olduğunu ve yaratıcılık boyutunda da onları desteklediğini göstermektedir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak,

Öğrencilerin sanatsal çalışmalarının göstergebilimsel yaklaşım yöntemiyle çözümlenmesinin çocukların hayal dünyalarını keşfetmek için etkili bir yol olabileceği düşüncesiyle sanat eğitiminde bu yaklaşımın kullanıldığı çalışmalara ağırlık verilebilir.

İzlenen çizgi filmlerin yaratıcılığı etkilemesi sebebiyle ebeveyn veya öğretmenlerin bilinçli araştırmaları sonucunda seçilmesinin çocukların yaratıcılıklarının daha olumlu yönde gelişmesi sağlanabilir.

Kaynakça

- Atik, A. ve Ebre, Ö. (2015). Çizgi filmlerde sempatik şiddet olgusu: TRT çocuk televizyonu örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, (8), 99-114.
- Bapoğlu Dümenci, S., Dilli, R., Sicim Sevim, B. (2019). Çocuk animasyon filmlerinin okul öncesi çocuk resimleri üzerindeki yansımaları. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 1-12.
- Bayav, D. (2006). *Resimde göstergebilim, çocuk resimlerinin göstergebilimsel çözümlenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28).
- David, B. ve Lefrere, J. J. (2013). *İnsanlığın en eski muamması*. (İ. M. Uysal, Çev.), İstanbul: Can Yayınları.
- Dilli, R. (2013). Görsel kültür kuramının ilköğretim 4. Sınıf görsel sanatlar derslerinde uygulanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11 (4), 363-388.
- Eisner, E. W. (2002). From episteme to phronesis to artistry in the study and improvement of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 18 (4), 375-385.
- Ersoy, A. (1993) Sanat Eğitiminin Genel Eğitime Katkısı, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi*, Ankara,1990, Millî Eğitim Basımevi, s.274.
- Ertürk, Y. D. (2004). Çocuk ve Televizyon Etkileşiminde Aile, *I. Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı*, 271-277.
- Gombrich, E. H. (2007). *Sanatın öyküsü*. (Çev. Erol Erduran – Ömer Erduran). İstanbul: Remzi Kitabevi. (1997).
- Günay, V.D. (2012). *Görsel göstergebilim ve imgenin anlamlandırılması*. V.D. Günay, A.F. Parsa (Ed.) Görsel Göstergebilim: İmgenin Anlamlandırılması içinde. İstanbul: Es Yayınları.
- Günay V. D. ve Parsa, A. F. (2013). *Görsel göstergebilim*. İstanbul: ES Yayınları.

- Gümüş, Ç. ve Adam, H.(2020) Çizgi filmlerin okul öncesi dönem çocukları üzerine etkisi: Açık hava tasarımları.” *Ulakbilge*, 47: s. 409–421. doi: 10.7816/Ulakbilge-08-47-03
- İlhan, V. ve Çetinkaya, F. (2013). İlkokul öğrencilerinin tematik çocuk kanallarındaki çizgi filmleri izleme alışkanlıkları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, vol.34, no.34, 317-326.
- McNiff, S. (1998). Handbook of the arts in qualitative research. Knowles, G. & Cole, A. (Eds). Art based research. CA: Sage, pp.29-45.
- Rıfat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC’si*. İstanbul: Say.
- Önal, M. ve Taşkesen, O. (2018). İzlenmekte olan dizilerin ortaokul öğrencilerinin resimlerine yansımaları üzerine bir araştırma. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 4(3), 35-54.
- Samurçay, N. (2006). Çocuk ve resim. *Artist*, 6, 22-27.
- San, İ. (1979). Yaratıcılık, iki düşünme biçimi ve çocuğun yaratıcılık eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12(1-4) 177-189.
- Saussure, F.(1985). Genel dilbilim dersleri, Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Saz, B., Osmanpehlivan, E., Demir, İ. ve Bay, D. N. (2020). Okul öncesi çocuklarının çevre kirliliği algısının incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 4(3), 191-215.
- Tekin Karagöz, C. ve Mamur, N. (2015). Risk altındaki kız çocukların gelecek ve meslek algılarının çizdikleri resimlere yansıma biçimleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 3(1), 26-53. [Online]: <http://www.enadonline.com> doi:14689/issn.2148-2624.1.3c1s2m
- Torrance, E. P. (1995). *Why To Fly? A Philosophy Of Creativity*. New Jersey, Nonwood: Able
- Türkcan, B. ve Girmen, P. (2012). İlköğretim öğrencilerinin şiir ve resimlerinin göstergebilimsel analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 241-263.
- Türkcan, B. (2013) Çocuk resimlerinin analizinde göstergebilimsel bir yaklaşım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 13(1). 585-607
- Yavuzer, H. (2012). *Resimleriyle çocuk “resimleriyle çocuğu tanıma”*. (12. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yolcu, E. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Nobel.